

LUNDS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

Anknytningsstilens betydelse för explicita attityder till partnervåld

En interventionsstudie

Emma Andersén
Anna Ripmark

Kandidatuppsats ht 2012

Handledare: Elia Psouni
PSYK01

Förord

Vi vill tacka vår handledare Elia Psouni för fin vägledning i detta arbete. Vi vill även tacka personal och elever på Sundsgymnasiet i Vellinge och Stagneliuskolan i Kalmar för deras deltagande samt Lunds Kvinnojour för deras hjälp. Slutligen vill vi tacka de vänner som på olika sätt har hjälpt oss med praktiska och tekniska delar i studien. Era ansträngningar har hjälpt oss att genomföra denna studie som berör ett allvarligt och viktigt ämne.

Sammanfattning

I den här studien undersöker vi huruvida individers explicita attityder till olika former av partnervåld ändras eller inte efter ett interventionsmoment, samt om detta skiljer sig på grund av individernas tendenser till anknytningsstil. Deltagarna i studien var gymnasieelever i årskurs tre ($N= 98$) vilka delades upp i en kontrollgrupp och en interventionsgrupp. Samtliga fick besvara enkäterna *Attachment Style Questionnaire* (ASQ: Feeney, Noller och Hanrahan, 1994), som undersöker vilken anknytningsstil man har och *Attitudes of Male Dating Violence/Attitudes of Female Dating Violence* (AMDV/AFDV: Price & Byers, 1999), som visar vad man har för attityder gentemot psykiskt, fysiskt och sexuellt partnervåld. Interventionsmomentet bestod av filmerna "Ingen ser oss" och "Vexator". För att ta reda på om interventionen hade någon inverkan fick kontrollgruppen se filmerna efter att de fyllt i de båda enkäterna, medan interventionsgruppen fyllde i ASQ- enkäten innan filmerna och AMDV/AFDV-enkäten efter. Resultaten visade att de individer med otrygg-undvikande anknytningsstil som besvarade enkäten efter att ha sett filmerna hade en mer negativ inställning till sexuellt partnervåld än de som besvarade enkäten innan filmerna. Det visade sig även att både killar och tjejers attityder mot sexuellt partnervåld var mer negativa efter interventionen än innan. För killarna var denna skillnad mer påtaglig än för tjejerna.

Nyckelord: anknytningsstil, intervention, partnervåld, våld i nära relationer

Innehållsförteckning

Inledning	1
Partnervåld.....	1
Partnervåld och könsskillnader	3
Anknytningsteorin	3
Kärlek, anknytning och våld.	4
Att påverka attityder genom intervention.....	6
Syfte och problemformulering	7
Metod	8
Undersökningsdeltagare	8
Material	8
Syn på partnervåld.	9
Interventionsfilmerna.	10
Procedur.....	11
Resultat	12
Diskussion	16
Designens lämplighet och tolkning av studiens resultat	16
Metodologiska funderingar och förslag till framtida forskning	18
Slutsats.....	21
Referenser	22
Bilaga 1. Samtyckesblankett	25
Bilaga 2. Modifierad version av AMDV/AFDV	26

Inledning

Våld i nära relationer är ett problem som genom debatt och lagstiftning på senare tid har lyfts från individnivå till samhällsnivå. Begreppet är sammanfattande för olika uttryck av våld som kan förekomma mellan individer som har en nära emotionell relation till varandra och kan ske i såväl kärleksrelationer som inom syskon- och andra familjerelationer (www.nck.uu.se). Det inkluderar även partnervåld, ett begrepp som syftar till män och kvinnors våld i kärleksrelationer. Kvinnor utsätts för detta i större utsträckning än män, enligt Brottsförebyggande rådet, men endast få vågar anmäla och mörkertalet är stort (www.bra.se). Det har gjorts olika insatser för att förebygga problemet och senast i april 2012 presenterade Sveriges regering en satsning som ska göras för att specifikt förebygga våld i nära relationer, med motiveringen att detta är ett av våra allvarligaste samhällsproblem (www.regeringen.se). Tidigare studier har visat att individers anknytningsstil påverkar vilka explicita attityder de har när det gäller förekomsten av partnervåld, det vill säga våld i kärleksrelationer. Anknytningsstil kan konceptualiseras som grad av tillgivenhet och tillit till närstående och anknytningsteorin föreslår att det finns en förbindelse mellan de anknytningsrelationer man upplever som barn och de man upplever som vuxen (Cassidy & Shaver, 2008). En mängd forskning har erkänt anknytningsteorin som ett viktigt ramverk när det handlar om att förstå emotionella interpersonella processer. Då teorin integrerar olika psykosociala faktorer kan den ses som en teoretisk förklaringsmodell till förekomsten av både våld och intimitet i nära relationer (Doumas, Pearson, Elgin & McKinley, 2008). Med dessa belägg för anknytningens betydelse för attityder och utövande av våld i nära relationer ställs i den aktuella studien frågan huruvida det är möjligt att påverka individens explicita attityder till partnervåld samt om denna påverkan modereras av aspekter i individens anknytningsstil. I den skriftliga rapporten kommer begreppen partnervåld, anknytningsstil och intervention definieras. Vidare kommer resultaten från datainsamlingen redovisas och diskuteras.

Partnervåld

Enligt Brottsförebyggande rådet [Brå] är uttrycken ”våld i nära relationer”, ”mäns våld mot kvinnor” och ”partnervåld” exempel på beteckningar för något som många gånger rör samma problematik, nämligen förekomsten av våld inom en kärleksrelation. Våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor kan dock både syfta till våld mellan partners, mellan förälder och barn samt våld mellan syskon. Vidare kan det syfta på våld mot kvinnor som gärningsmannen inte har en nära relation med (Brå, 2009:12). I föreliggande studie används främst begreppet partnervåld då fokus ligger på just våld mellan två individer i en kärleksrelation. Framförallt har det våld som utövas av män mot kvinnor, i heterosexuella kärleksrelationer, på senare tid blivit allt mer uppmärksammat

och är idag klassat som ett allvarligt samhällsproblem (Brå, 2009:12). Även män kan falla offer för våld från kvinnliga partners och våldsproblematiken förekommer likaså i samkönade förhållanden, men majoriteten av forskningen idag riktas mot mannens våld mot kvinnan. Av denna anledning är uppgifterna om mäns utsatthet för våld och förekomsten av våld i samkönade kärleksförhållanden färre än de som berör mäns våld mot kvinnor i kärleksförhållanden (www.kvinnojouren.se). Av de uppgifter som finns kan man dock dra slutsatsen att partnervåld mot kvinnor i större utsträckning tenderar att vara upprepat, grövre och resulterar i fler negativa konsekvenser än partnervåld mot män (Brå, 2009:12). Studier har även visat att kvinnors våld mot män ses som mer acceptabelt än det motsatta. Till exempel visade Price och Byers (1999) att killars våld mot tjejer skattades som värre än när samma typ av våld utfördes av tjejer mot killar. Detta fick man fram genom att be ungdomar besvara påståenden som berörde olika former av manligt och kvinnligt partnervåld.

Enligt Brås statistik gjordes år 2011 närmare 28 000 anmälningar gällande misshandel mot kvinnor över 18 år. Bland dessa var 85 % av de misstänkta förövarna män och 60 % hade en nära relation till offret. Anmälda misshandelsfall mot män över 18 år var under samma period över 42 000 i antal, men endast i 8 % av fallen hade den misstänkta förövaren en relation till offret (www.bra.se). Siffror över kvinnors och mäns utsatthet är dock svårt att utvärdera. Långt ifrån alla anmäler att de har blivit utsatta för våld av sin partner, vilket gör att mörkertalet är stort. Dessutom kan undersökningar som berör partnervåld ha flera olika vinklar samt bero på kontext och på vilket sätt man formulerar sin frågeställning (Brå, 2009:12). Vad man vet är dock att partnervåld är ett allvarligt och alltför ofta förekommande problem och att det kan förekomma i alla typer av förhållanden. Det sker oberoende av faktorer som sexuell läggning, ålder, samhällsklass, yrkesgrupp och etnicitet. Sådana faktorer kan dock ha en påverkan inom förhållandet och öka risken för partnervåld. Ett exempel på detta är kombinationer av socioekonomisk ojämlikhet och könsskillnader (Aldarondo & Castro-Fernandez, 2010).

Partnervåld är ett komplext problem där våldsföringen ofta är systematisk och förekommer under en lång period med psykisk nedbrytning som huvudfaktor. En vanlig felaktig uppfattning angående partnervåld är att våldet enbart är fysiskt, men ofta delas det upp i de tre formerna psykiskt våld, fysiskt våld och sexuellt våld. Psykiskt våld kännetecknas till exempel av att man, av sin partner, blir hånad och förlöjligad för hur man betar sig och ser ut. Att ens partner får skrämmande vredesutbrott och hotar att skada barn, husdjur eller anhöriga är också vanligt. Ofta förnekar den våldsamma partnern sina handlingar, vilket kan göra att den utsatte partnern själv börjar tvivla på det som faktiskt har hänt. Att kontrollera var ens partner är, vad denne gör samt bestämma vilka personer partnern får och inte får träffa är också en del av det psykiska våldet. Olika exempel på fysiskt våld är bland annat slag, sparkar, knuffar, att spotta på och ta strypgrepp.

Det sexuella våldet handlar istället om situationer där partnern tvingas till att acceptera otrohet, att titta på pornografi mot sin vilja, att bli berörd på sätt som man inte gillar, att bli tvingad till sex och sexlekar som man tycker är obehagliga eller att bli tvingad till oskyddat sex (www.socialstyrelsen.se). I denna studie definieras partnervåld genom dessa tre former av våld, utförda av en kärlekspartner.

Partnervåld och könsskillnader. Många förklarar partnervåld utifrån könsmaktsperspektivet och menar därmed att det är ett strukturellt problem och att alla kvinnor löper samma risk att bli offer (McDermott & Lopez, 2012). Riksorganisationen för Kvinnojourer och tjejjourer i Sverige [ROKS] menar att mäns våld mot kvinnor är strukturellt betingat med rötter i den obalans av makt som finns mellan könen (www.roks.se). En annan teori, som lyfts fram av Brå (2009:12), är att det är samspelet mellan människor i det specifika sammanhanget och socialpsykologiska skillnader som utlöser partnervåld. Enligt detta synsätt menar man att vissa grupper löper högre risk att både utöva och drabbas av partnervåld. Brå menar dock att det ofta är en blandning av strukturella förutsättningar och individuella skillnader och att kombinationen av de båda kan vara det som är grund till partnervåld.

Tidigare forskning visar att det finns könsskillnader när det gäller attityder gentemot partnervåld och att tjejer tenderar att vara mindre accepterande än killar (Price & Byers, 1999). Det har vidare visats att män tenderar att lägga mer skuld på offren för partnervåld, bedöma situationer av partnervåld som mindre allvarliga samt uttrycka mer sympatiserande åsikter gentemot förövare, än kvinnor (Bryant & Spencer, 2003; Yamawaki, Ostenson & Brown, 2009). Yamawaki (2011) visar resultat att män tenderar att ha mer traditionella åsikter angående könsroller och menar att detta kan ligga till grund för mer accepterande attityder gentemot partnervåld.

Anknytningsteorin

Anknytningsteorin är en framstående teori inom social och emotionell utveckling och har sin grund i Mary Ainsworth och John Bowlbys arbete. De beskrev anknytning som ett specialfall när det gäller känslomässiga band. Det som skiljer anknytningen från övriga sådana band är att den anknutna söker trygghet och beskydd hos sin anknytningsfigur. Om figuren ger individen detta när denne söker närhet kallas anknytningen trygg. I de fall där individens sökande efter närhet inte besvaras på detta sätt kallas anknytningen istället för otrygg (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander, 2010). Ainsworth skiljer mellan tre tydliga anknytningsmönster. Barn som välkomnar anknytningsfiguren tillbaka efter en separation och söker snabbt trygghet hos denne har

en så kallad trygg anknytning. De som istället är osäkra och tveksamma mot anknytningsfiguren, även efter en separation, har en otrygg ambivalent anknytning. I den tredje kategorin hamnar barn som har en otrygg undvikande anknytningsstil. Det innebär att barnet undviker interaktion med anknytningsfiguren vid en återförening (Bartholomew & Horowitz, 1991). Ainsworth skapade även begreppen trygg bas och trygg hamn, som en del i sitt arbete kring anknytningsteorin. Ett barns trygga bas är synonymt för den anknytningsfigur från vilken barnet utforskar sin omgivning. En trygg hamn innebär istället att barnet vänder sig till en anknytningsfigur för att få trygghet och beskydd när det behövs (Cassidy & Shaver, 2008).

Enligt Bowlby justeras såväl anknytningsrelationen som barnets förväntningar på hur tillgänglig anknytningsfiguren ska vara genom mentala arbetsmodeller som barnet konstruerar utifrån sitt samspel med föräldern. Dessa modeller karaktäriserar barnets anknytningssystem och syftar till att tolka och förutsäga anknytningsfigurens och barnets egna beteenden och känslor. Konstruktionen av dem börjar redan hos spädbarn och kan vara avgörande för hur människor uppfattar och beter sig i nära känslomässiga relationer senare i livet. Genom att definiera anknytning på detta sätt betonade Ainsworth och Bowlby att barnets relation till föräldern inte är samma sak som föräldrarnas relation till barnet (Broberg et al., 2010).

En av anknytningsteorins mest grundläggande aspekter är dess fokus på anknytningsbeteendets biologiska bas. Beteendet utövas i syfte att närheten mellan barn och anknytningsfigur ska öka. Med vissa beteenden, exempelvis vokalisering, vill barnet fånga figurens uppmärksamhet och inleda en interaktion. Andra uppträdanden syftar till att föra figuren tillbaka till barnet, exempelvis när barnet gråter. Precis som många övriga beteenden involverar anknytning viss medfödd motivation. Oavsett om anknytningsfiguren möter barnets behov eller inte skapas nästan alltid någon form av anknytning mellan dem. Huruvida denna är trygg eller otrygg skiljer sig som tidigare nämnt mellan olika individer (Cassidy & Shaver, 2008). Ur ett evolutionärt perspektiv utvecklas anknytning genom återkommande fysisk kontakt mellan barn och anknytningsfigur. Det gör barnets möjlighet till trygghet och beskydd så bra som möjligt i exempelvis hotfulla situationer och kan således ses som en utveckling av mer primitiva försvarssystem (Broberg et al., 2010). Anknytningsteorin uppmärksammar hur pass viktiga de band som formas under våra första levnadsår är och att betydelse de har för senare relationer (Cassidy & Shaver, 2008). Teorins utgångspunkt är alltså att våra tidigare erfarenheter inte bara präglar våra nya, utan även omformar dem. Vi lever våra liv under ständig påverkan av vad vi tidigare upplevt, men trots detta har vi med hjälp av nya intryck möjlighet att förändras (Broberg et al., 2010).

Kärlek, anknytning och våld. Beroende på barns tidiga anknytningserfarenheter med sina

föräldrar ter sig deras generella känsla av trygghet och deras vidare utveckling alltså olika. I ett hem där våld förekommer brister föräldrarnas funktionalitet när det gäller omsorg, eftersom situationen ofta är den att den ena föräldern blir hotfull och den andra blir skräckslagen. Av denna anledning kan man se på barns bevitnande av våld i nära relationer ur ett anknytningsperspektiv. Barnet har en syn på den ena föräldern som är präglad av våld och utvecklar därför strategier för att klara av detta. Sådana omständigheter innebär att barnet har en destruktiv anknytning till den våldsamma föräldern (Bartholomew, Henderson, Kwong & Trinke, 2005). Dessutom kan våld i familjen få mycket allvarliga konsekvenser för de barn som tvingas bevittna det. Utöver det att anknytningsrelationen påverkas löper barnet en ökad risk för interna eller externa problem med psykisk ohälsa, exempelvis i form av depression eller olika beteendeproblem (Broberg et al., 2011; Levendosky, Lannert & Yalch, 2012). Ett barn som har vuxit upp i familjer där psykiskt eller fysiskt våld förekommer i den relationella kontexten kan även få tendenser att leta efter aggressiva signaler och utveckla olika sätt att tolka andra människors beteende som kan antyda hot. Barnet kanske även utvecklar beskyddande eller våldsamma responsmekanismer (Weiss, McMullin, Waechter & Wekerle, 2011). Exempelvis kan barnet lära sig att se på våld som ett slagkraftigt sätt att skaffa sig kontroll på, vilket kan vara mycket negativt för barnets sociala relationer (Broberg et al., 2011).

Kärlek och andra känslor som ofta upplevs i kärleksrelationer kan konceptualiseras som anknytningsprocesser då de är influerade av tidigare anknytningsupplevelser. Teoretiskt arbete som argumenterar för detta finns att hitta från tidigt 1980-tal och har i första hand fokus på anknytningsbandens funktioner (Cassidy & Shaver, 2008). Steget att ingå i en kärleksrelation är något som de flesta människor för första gången tar som ungdomar. Till kategorin ungdom räknas, enligt Weiss et al. (2011), åldrarna 15-30 in och inom denna tidsram är det troligt att de allra flesta haft minst en seriös kärleksrelation där de har anknutit till en partner på något sätt. Etablerandet av en trygg bas och användandet av partnern som en trygg hamn är exempel på företeelser från barnets och anknytningsfigurens relation som även kan appliceras på kärleksförhållanden. Även i sådana relationer eftersträvas trygghet och beskydd och man opponerar sig därför om partnern blir oåtkomlig eller reserverad (Cassidy & Shaver, 2008). Varje anknytningsstil tros reflektera olika sätt att se på kärleksrelationer, tillgänglighet och tillit till sin partner samt känslan av att vara värdig någon annans kärlek. De individer som i grunden har en trygg anknytningsstil är intresserade av nära kärleksrelationer som ofta är långvariga. Individer med otrygg-undvikande anknytning är istället mycket obekväma med sådana nära och långvariga relationer. Individer som har en otrygg-ambivalent anknytningsstil engagerar sig gärna i kärleksrelationer men har ständigt fokus på att de kan bli avvisade, bortstötta och övergivna (Weiss et al., 2011).

De som under barndomen varit utsatta för misshandel, sexuella övergrepp, vanvård eller har bevittnat våld mellan sina föräldrar löper större risk att utsättas för våld i en nära relation i vuxen

ålder (Coid et al., 2003). Enligt statistiken är unga personer, kvinnor och ensamstående föräldrar de grupper som utsätts för flest våldsbrott i nära relationer (Brå, 2009:12). Att ha en trygg anknytningsstil gör att man lättare klarar av stressfyllda situationer och hot, och förluster hanteras produktivt oberoende om situationen kräver distans eller intimitet. De som har otrygg anknytningsstil har svårare för att direkt uttrycka känslor (Searles & Meara, 1999). Detta skulle kunna vara en anledning till att de med otrygg anknytningsstil oftare använder sig av olika typer av våld för att uttrycka en känsla. Personer med trygg anknytningsstil har oftast mer stabila kärleksrelationer och förväntas därför ha mindre toleranta attityder mot olika former av partnervåld jämfört med de som har otrygg anknytningsstil. Dessa har oftare kärleksrelationer som karaktäriseras av instabilitet, turbulens och uppbrott (Searles & Meara, 1999).

Att påverka attityder genom intervention

Klassisk betingning har sedan sent 1800-tal använts för att ändra människors och djurs beteende och Ivan Pavlov's upptäckter ledde till att man fick vetskap om konsten att höja och sänka vår attraktion och olustkänslor (Symonds & Hall, 2012). Betingad attraktion och olust har även visat sig påverka våra åsikter. Inom reklambranschen är man till exempel noga med att para ihop produkten man vill sälja med något positivt såsom attraktiva och kända personer och personer av motsatt kön än det produkten är ämnad för. Detta görs för att produkten till ett betingat stimulus får oss att vilja köpa produkten (McSweeney & Bierley, 1984). På samma sätt kan man para ihop ett objekt eller beteende med något negativt som resulterar i att man känner avsmak för objektet eller beteendet. Detta har genom tiderna använts i aversionsterapi för att, genom upprepade terapisesioner, bryta ohälsosamma beteende- och tankemönster. Till exempel kunde Wiens och Menustik (1983), vid försök att bota alkoholism, genom två veckors aversionsterapi hindra alkoholister från att börja dricka igen. Hur långsiktigt resultatet av aversionsterapi är skiljer sig från fall till fall. För att uppnå ett reflexlikt beteende-/tankemönster, såsom Pavlov skapade hos hundar, krävs ofta upprepade behandlingar (Symonds & Hall, 2012). Hanewinkel, Isensee, Sargent och Morgenstern (2010) kunde genom intervention påverka attityder gällande rökning hos ungdomar, åtminstone kortsiktigt, då man visade en kort antirökningsfilm innan biograferna på en biograf och sedan mätte explicita attityder gällande rökning. Man kunde därigenom utläsa en mer negativ attityd till rökning i interventionsgruppen som hade fått se antirökningsfilmen jämfört med kontrollgruppen som inte hade sett filmen.

Filmvisande som interventionsmoment i denna studie kan liknas vid aversionsterapi och betingad olust då filmerna var tänkta att väcka negativa känslor, som sedan skulle resultera i att eleverna kände dessa olustkänslor när de läste enkätens påståenden som berörde många av de

sekvenser som förekom i filmerna. Således skulle det kunna påverka individernas attityder till det som förekommer i filmerna. Vad gäller attityder skiljer man mellan explicita och implicita och dessa behöver inte vara överensstämmande utan kan betraktas som skilda företeelser (Hustinger, 2012). Explicita attityder är medvetna attityder som individer visar utåt, exempelvis svaren på ett självskattningsformulär. Implicita attityder är istället inre attityder hos individen (Karpinski & Hilton, 2001). De implicita attityderna kan jämföras med individers sanna värderingar och kan vara svåra att komma åt, då till exempel social önskvärdhet kan påverka vilka värderingar man uttrycker (Paulhus, 1991).

Syfte och problemformulering

Denna studie har som syfte att undersöka om en intervention i form av två filmsekvenser kan påverka ungdomars explicita attityder till partnervåld samt om eventuell påverkan skiljer sig beroende på vilken anknytningsstil man tillhör. Då partnervåld även är vanligt förekommande hos unga människor ansågs 18-årigar som bra lämpade för studien. Som interventionsmoment användes två filmer vilka har fokus på partnervåld mellan ett par i 40-årsåldern samt ett par i 20-årsåldern. Vi vill i denna uppsats besvara följande frågor: (a) Kan en intervention i form av två filmsekvenser påverka ungdomars explicita attityder till partnervåld, (b) skiljer sig detta beroende på vilken anknytningsstil man tillhör och (c) finns det någon skillnad i explicita attityder till partnervåld beroende på vilket kön man tillhör? Med utgångspunkt i den tidigare forskning som visar att interventioner kan påverka explicita attityder förväntar vi oss att det kommer att finnas en skillnad mellan en grupp som har exponerats för en intervention (interventionsgrupp) och en kontrollgrupp i explicita attityder till partnervåld. Vi förväntar oss att skillnaden kommer vara till det positiva, det vill säga att interventionsgruppen generellt kommer att skatta olika former av partnervåld som mer allvarligt och oacceptabelt än kontrollgruppen, som ett resultat av interventionsmomentet. Vidare tror vi att explicita attityder till partnervåld, oberoende av interventionen, kommer att skilja sig beroende på vilken anknytningsstil man tillhör. Vi förväntar oss att individer med trygg anknytningsstil kommer ha mindre accepterande attityder gentemot olika former av partnervåld än de med någon typ av otrygg anknytningsstil, även detta enligt tidigare forskningsresultat. Vi tror oss även kunna se skillnader i hur interventionsmomentet påverkar individer med trygga respektive otrygga anknytningsdrag och att de explicita attityderna till partnervåld hos individer med otrygga anknytningsdrag kommer skilja sig mellan kontroll- och interventionsgrupp. Vi förväntar oss att det kommer finnas könsskillnader gällande explicita attityder till partnervåld och att tjejer i generellt har mindre accepterande attityder, vilket är i linje med tidigare forskning.

Metod

Undersökningsdeltagare

Urvalet utgjordes av 98 gymnasieelever uppdelade i en kontrollgrupp ($N_k = 47$) och en interventionsgrupp ($N_i = 51$). Kontrollgruppen bestod av 17 killar och 29 tjejer (en av eleverna fyllde inte i om denne var kille eller tjej) och interventionsgruppen bestod av 28 killar och 23 tjejer. Alla elever gick samhällsprogrammet, med olika inriktningar som varierade mellan ekonomi, samhälle, media och internationell inriktning. Samtliga gick i årskurs tre och var därmed 18-19 år gamla. För att undvika bias i form av barn tillhörande familjer med akademisk bakgrund sökte vi deltagare utanför Lund. Deltagarnas bosättningsområden ansågs vara likvärdiga gällande såväl kulturella som socioekonomiska aspekter. Kriteriet var att deltagarna skulle vara 18 år fyllda och således ha nått myndighetsålder. På så vis kunde de själva bestämma över sitt deltagande i studien. En yngre ålder på deltagarna skulle innebära att deras vårdnadshavare skulle behöva ta beslut om deras deltagande, något som skulle kunna leda till ett större bortfall på grund av känsligt ämne. Dessutom befinner sig 18-åringar i en situation där de snart ska lämna den trygghet och struktur som skolan ofta ger, för att ge sig in i ett vuxenliv som består av mer ansvar, både för sig själv och för andra.

Material

Anknytning. Information beträffande ungdomarnas anknytningsstil samlades via *Attachment Style Questionnaire* (ASQ; Feeney, Noller och Hanrahan, 1994, svenska översättningen ASQ-sw: Håkansson & Tengström, 1996). ASQ består av 40 påståenden av typen ”*Jag känner mig säker på att andra kommer att finnas till hands för mig när jag behöver dem*”; ”*Mina relationer till andra är oftast ytliga*”. Påståendena besvaras på en 6-gradig, Likertskala med alternativ: *Fullständigt oense, Ganska oense, Lite oense, Instämmer lite, Instämmer ganska mycket, Instämmer fullständigt*. Påståendena i ASQ -enkäten informerar 5 delskalor (*tillit, distans, sakorientering, bifallsbehov och relationsfixering*) som tillsammans kan användas för att identifiera individuella skillnader i anknytning. Tillit representerar en trygg anknytning där personer med höga värden på denna delskala har ett tryggt och tillitsfullt förhållande till sig själv och andra. Dessa personer kan på ett bekvämt sätt knyta an till andra och separera utan att känna ångest och obehag. Distans representerar en otrygg och avståndstagande anknytningsstil och personer med höga värden på denna delskala knyter inte an till andra människor utan försöker hålla avstånd för att skydda sig från situationer där ångest och obehag uppstår. Personer med höga värden på delskalan Sakorientering har även de en otrygg och avståndstagande anknytningsstil där fokus ligger på personliga prestationer istället för att skapa och upprätthålla relationer med andra. Delskalan Bifallsbehov

representerar en otrygg och ängslig anknytningsstil där personer som har höga värden på denna delskala har ett ängsligt behov av andras acceptans och gillande. Relationsfixering är även detta en otrygg och ängslig anknytningsstil där personer med höga värden på denna delskala har ett överdrivet engagerande i relationer med andra för att på så sätt tillfredsställa ett behov av tillhörighet och trygghet (Feeney et al., 1994).

Originalversionen av ASQ, samt ASQ-sw kan bevisa hög validitet för testet (Feeney et al., 1994, Håkanson & Tengström, 1996). Alpha reliabilitet i föreliggande studie var för de fem delskalorna av anknytningsstil; Tillit ($\alpha = ,79$), Distans ($\alpha = ,72$), Sakorientering ($\alpha = ,60$), Bifallsbehov ($\alpha = ,67$) och Relationsfixering ($\alpha = ,71$), vilket visar på lägre reliabilitet vid särskiljande av de fyra delskalor som representerar otrygg anknytningsstil. Av denna anledning har i föreliggande studie gjorts en gruppering av dessa delskalor, för att få delskalor med bättre reliabilitet, vilket är i linje med Håkansson med kollegor (1996). Därmed definierades delskalor *Otrygg- undvikande* (innefattande item från såväl *distans* som *sakorientering*, $\alpha = ,75$) och *Otrygg-ambivalent* (innefattande item från såväl *bifallsbehov* som *relationsfixering*, $\alpha = ,77$) vid analys av insamlad data. Deltagarna fick ett värde på varje delskala. Höga poäng på en delskala indikerar tendens till en viss anknytningsstil.

ASQ- enkäten är utformad speciellt för att mäta ungdomars anknytningsstilar och riktar sig till personer med få eller inga erfarenheter av kärleksförhållanden. Detta gör att den omfattar ett bredare spektrum av olika anknytningsbeteenden. Andra enkäter är riktade mot äldre människor och de flesta har fokus på anknytningsstil i kärleksförhållanden. I en studie av McDermott och Lopez's (2012) användes istället mätinstrumentet Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R: Fraley, Waller, & Brennan, 2000) för att mäta anknytningsstilar hos ungdomar, men då påståendena endast berör kärleksförhållanden krävs det att den som svarar har erfarenhet av detta. Detsamma gäller för Adult Attachment Questionnaire (AAQ: av Hazan & Shaver, 1987) där man själv får välja vilken av tre olika anknytningsstilar som bäst stämmer in på en själv. Då det är sannolikt att många av de ungdomar, som går gymnasiets årskurs tre, ännu inte har haft någon partner bedömdes det som olämpligt att de skulle tvingas identifiera sig med personer i kärleksförhållanden. Av dessa anledningar var istället ASQ ett lämpligt val.

Syn på partnervåld. Information beträffande ungdomarnas explicita attityder kring partnervåld mättes via Attitudes of Male Dating Violence/Attitudes of Female Dating Violence (AMDV/AFDV: Price & Byers, 1999). AMDV/AFDV består av 76 påståenden av typen: "En person bör inte ta på sin pojkvän/flickvän om han/hon inte vill bli berörd", "Ibland gör svartsjuka en person så galen att denne måste slå sin pojkvän/flickvän". Påståendena är uppdelade i tre

kategorier som täcker psykiskt våld, fysiskt våld och sexuellt våld. Då det inte fanns någon publicerad svensk översättning av denna enkät översatte interventionsledarna enkäten själva. När översättningen var färdig kontrollerades denna av handledaren. Vid översättningen gjordes även påståendena om för att få en könsneutral prägel. Detta för att undvika att samkönade partnerförhållanden uteslöts. Könsspecifika beteckningar såsom ”guy”, ”girl”, ”boyfriend”, ”girlfriend”, ”his” och ”her” översattes således till beteckningar såsom ”en person”, ”han/hon”, ”pojkvän/flickvän” och ”hans/hennes”. När samtliga påståenden hade gjorts mer könsneutrala kunde 26 av dem tas bort då dessa förekom i de båda tidigare delarna. Den använda enkäten bestod således av totalt 50 items. För att variera ordningen av de tre typerna av påståenden lades de in i följande ordning; 1 från påstående av psykisk karaktär, 1 från fysisk karaktär, 1 från sexuell karaktär. Samma ordning användes för alla påståenden (se Bilaga 2). Alpha reliabilitet i föreliggande studie var för de tre formerna av våld; psykiskt våld ($\alpha = ,73$), fysiskt våld ($\alpha = ,71$), sexuellt våld ($\alpha = ,79$). Alpha reliabiliteten var till en början låg för fysiskt våld ($\alpha = ,64$). Därför togs item f14 och f7, som var outliers, bort i analysen av resultatet för att höja reliabiliteten.

Det finns ett antal andra test som undersöker människors syn på våld och våld i nära relationer, men påståendena i *AMDV/AFDV* täcker både psykiskt, fysiskt och sexuellt våld, vilket är sällsynt bland enkäter av detta slag. Det är viktigt att få med alla dessa aspekter av våld då åsikterna kan skilja sig från en typ till en annan. Vidare är *AMDV/AFDV* lämpad för personer i alla åldrar, och inkluderar även relationer som fortfarande är på en dejting- nivå, vilket kan vara passande för gymnasieelever. Den ursprungliga studie som gjordes för att ta fram denna enkät (Price & Byers, 1999) genomfördes med elever i åldrarna 12- 19 som deltagare och därför riktar sig enkäten även till en ung målgrupp. Många andra test som syftar till att undersöka personers syn på partnervåld riktar sig till äldre personer och fokuserar ofta på gifta parförhållanden. *AMDV/AFDV* tar även upp både killars och tjejers partnervåld. Att fokus ligger på både killars och tjejers partnervåld ansågs positivt av interventionsledarna men eftersom denna enkät enbart hade fokus på heterosexuella kärleksrelationer ansåg interventionsledarna att påståendena var tvungna att neutraliseras.

Interventionsfilmerna. Filmerna som visades var första delen av ”Ingen ser oss” som är skapad på uppdrag av Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund, SKR (www.kvinnojouren.se) samt första delen av ”Vexator” som är producerad i samarbete med ROKS (www.roks.se). Båda filmerna är skapade i utbildningssyfte om våld i nära relationer och bygger på händelser tagna ur verkligheten. ”Ingen ser oss” är en berättelse om en familj där pappan använder olika typer av våld för att kontrollera sin fru. ”Vexator” handlar om ett yngre par som nyss har flyttat ihop och om hur mannen i förhållandet utvecklar ett våldsamt och kontrollerande beteende mot sin flickvän. Ingen av filmerna visades i sin helhet, utan bröts efter halva tiden (cirka 15 minuter). Detta för att undvika de

allra grävsta scenerna i filmerna. Filmsekvenserna var dock tillräckligt långa för att påståendena i AMDV- enkäten skulle illustreras. ”Ingen ser oss” visades först då den på ett gripande sätt ansågs illustrera en mycket vanligt förekommande situation, men eventuellt var något svårare för eleverna att relatera sig till personligen och därmed fungerade mer som en hjälp till att bygga upp den sinnesstämning som eftersträvades. ”Vexator” visades som andra film i interventionen då eleverna hade problematiken rörande partnervåld i tankarna och de nu fick se en film som berörde denna problematik utifrån ett perspektiv som kunde ses som mer personligt identifierbart, eftersom karaktärerna i filmen endast var ett par år äldre än eleverna själva. Även denna bröts efter ca 15 minuter.

Procedur

För att få åsikter om filmerna, deras relevans för studien samt för att få en uppfattning om hur lång tid det skulle ta att fylla i enkäterna gjordes en mindre pilotstudie där fyra personer deltog; två psykologistuderande, en PA-studerande och en sjuksköterskestuderande. De fick utföra de olika delmomenten i samma ordning som den tänka experimentgruppen skulle få och gav sedan synpunkter och kommentarer som användes för att justera studiens material. Ett flertal lärare och rektorer i Skåneregionen kontaktades sedan, både via telefon och via mail, men intresset att delta i studien var till en början litet. Först när före detta lärare på interventionsledarnas gamla gymnasieskolor kontaktades blev responsen ett visat intresse för deltagande. Ett bekvämlighetsurval gjordes därmed och två gymnasieskolor valdes ut.

Sex klasser undersöktes vid totalt fem besökstillfällen. Innan eleverna kom in i klassrummet placerades en blankett med en samtyckesförfrågan (se Bilaga 1) och en kopia av varje enkät ut vid varje sittplats. Samtyckesblanketten hade utformats av interventionsledarna och presenterade kortfattat studiens syfte och utformning. Den betonade att ämnet var partnervåld och gav exempel på frågor som skulle tas upp i enkäterna. Detta var viktig information för att eleverna skulle kunna ta ställning till om de ville delta eller inte och för att studien inte skulle överraska elever som skulle kunna uppfatta ämnet som obehagligt. I samtyckesförfrågan poängterades även att deltagandet var frivilligt och att eleverna när som helst kunde avbryta deltagandet utan att behöva förklara anledningen till detta.

ASQ- enkäten markerades av en framsida med siffran 1 och AMDV/AFDV- enkäten markerades med nummer 2 på framsidan, för att visa ordningen i vilken de skulle besvaras. Muffins och pepparkakor delades ut när eleverna gick in i klassrummet och efter en kort presentation av interventionsledarna och av studiens utförande blev eleverna först ombudda att skriva under

samtyckesförfrågan. Rätten att avstå och att avbryta deltagandet under studiens gång upprepades även muntligt. Informationen om studien hölls kortfattad för att hålla eleverna så neutralt inställda till studien som möjligt. De blev informerade om att instruktioner skulle ges löpande under tiden och att frågor och diskussion kunde tas efteråt. Efter insamling av samtyckesförfrågan och kontroll av underskrifter blev eleverna tillsagda att fylla i enkät nummer 1, alltså ASQ. Detta moment tog ca 7 minuter. Eleverna i kontrollgruppen fick därefter direkt fylla i enkät nummer 2, det vill säga AMDV/AFDV. Efter detta fick de se filmerna vilka inte hade någon betydelse för datainsamling i kontrollgruppen, men som visades för att skolorna skulle få ut något av vårt besök. Detta moment tog ca 12 minuter. Interventionsgruppen fick se filmerna efter att ha fyllt i enkät 1. Därefter fyllde de i enkät nummer 2. Eleverna hade ombetts att inte prata med varandra och detta respekterades under största delen av studien. Andra filmen sattes på direkt efter den första och efter att en av interventionsledarna frågat om det var ok att fortsätta och fått ett positivt svar. En paus emellan filmerna ville undvikas då detta skulle öka risken för diskussioner mellan eleverna. Innan utförandet av datainsamlingen redigerades filmerna och klipptes så att de automatiskt stoppades vid överenskommen tid. Detta gjordes för att undvika att interventionsledarna skulle behöva stoppa filmerna manuellt under datainsamlingen. Det hade eventuellt kunnat bli ett störmoment i proceduren samt resultera i att eleverna reagerade negativt över att de inte fick se klart filmerna. När filmerna hade redigerats blev det mer naturligt när de stoppades. När datainsamlingen var klar gavs mer information om studiens syfte. Eleverna gavs även möjlighet att ställa frågor och diskutera ämnet, beroende på hur mycket tid som återstod av lektionen. Information om hur man kan gå till väga om man stöter på denna typ av våldsproblematik förmedlades även innan eleverna gick. Vid den statistiska analysen användes IBM SPSS Statistics 20.

Resultat

En deskriptiv, kontrollerande analys genomfördes först för att beräkna medelvärden för de olika anknytningsstilarna trygg, otrygg-ambivalent och otrygg-undvikande i kontrollgrupp och interventionsgrupp (se Tabell 1). Det fanns inga signifikanta skillnader mellan grupperna. Effektstorlek för trygg anknytningsstil: ,004, otrygg-ambivalent anknytningsstil: ,004 samt otrygg-undvikande anknytningsstil: ,02. Detta visar att grupperna var jämnt fördelade vad gäller anknytningsstilar/ASQ dimensioner.

Tabell 1. Anknäytningsegenskaper, ASQ: Deskriptiva data

Variabel	Kontrollgrupp N = 46		Interventionsgrupp N = 51		Oberoende grupp Skillnader
	M	SD	M	SD	F
ASQ tillit	4,67	,69	4,76	,75	,42
ASQ ambivalent	3,20	,61	3,12	,72	,40
ASQ undvikande	2,95	,64	2,78	,49	2,06

* $p < ,05$

Därefter jämfördes resultaten för AMDV/AFDV för de två grupperna (Deskriptiva data i Tabell 2). Kom ihåg att interventionsgruppen svarade på enkäten först efter att de hade sett filmerna.

Tabell 2. Attityder mot partnervåld, AMDV/AFDV: Deskriptiva data

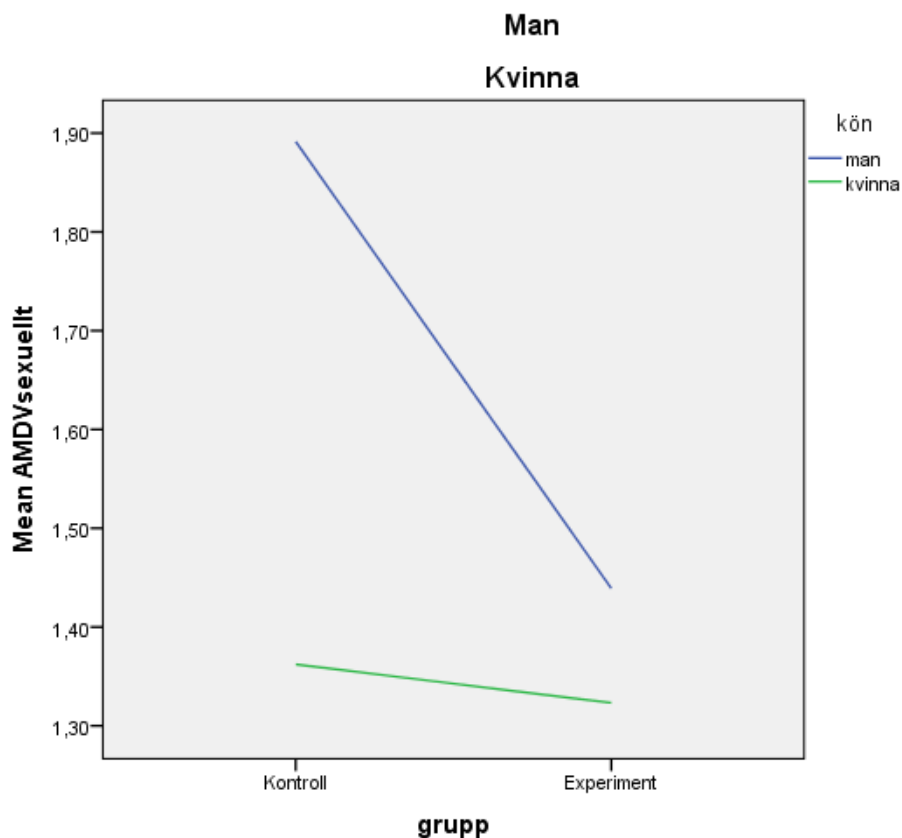
Variabel	Kontrollgrupp N = 46		Interventionsgrupp N = 51		Oberoende grupp Skillnader
	M	SD	M	SD	F
Psykiskt	2,04	,35	1,94	,42	1,55
Fysiskt	1,38	,48	1,21	,35	1,34
Sexuellt	1,55	,51	1,38	,33	3,78

* $p < ,05$

För att testa huruvida även kön skulle kunna vara en avgörande variabel för vidare analys genomfördes en multivariat variansanalys, MANOVA i explorativt syfte (eftersom studiens urval inte är tillräckligt stor för att basera tillförlitliga resultat på en sådan analys). Kön (man k. kvinna) och grupp (interventions- k. kontroll) lades in som oberoende, grupperingsvariabler medan ASQ dimensionerna lades in som kovariater på den beroende variabeln, vilken var attityder till partnervåld. Analysen visade en multivariat effekt av kön ($F_{(3, 88)} = 6,03, p < ,05$). Dessa fynd indikerar att kön måste tas med i vidare analys.

I ett nästa steg gjordes tre univariata variansanalyser, separat för attityder mot psykiskt, fysiskt och sexuellt våld i parrelationer, med kön (man k. kvinna) och grupp (interventions- k. kontrollgrupp) som oberoende variabler och ASQ dimensionerna som kovariater. Det fanns inga effekter alls av kön, grupp eller anknytningsstil på fysiskt våld. Analyserna visade att anknytningsstil och grupp inte spelar någon roll för attityder till psykiskt våld, däremot fanns det en signifikant effekt av kön ($F_{(1, 97)} = 13,24, p < ,05, \eta^2 = ,13$), där kvinnorna generellt uttryckte mer

negativa attityder ($N_{\text{kvinnor}} = 52$, $M_{\text{kvinnor}} = 1,86$, $SD = ,37$, $N_{\text{män}} = 45$, $M_{\text{män}} = 2,13$, $SD = ,36$). En signifikant effekt av kön fanns även vad gäller attityder kring sexuellt våld ($F_{(1,97)} = 12,10$, $p < ,05$, $\eta^2 = ,12$), där kvinnorna även där uttrycker mer negativa attityder än män ($N_{\text{kvinnor}} = 52$, $M_{\text{kvinnor}} = 1,34$, $SD = ,30$, $N_{\text{män}} = 45$, $M_{\text{män}} = 1,61$, $SD = ,51$), men även en signifikant interaktionseffekt av kön och grupp på attityder till sexuellt våld: $F_{(1,97)} = 4,70$, $p < ,05$ (se Figur 1). Vidare fanns även en stark effekt av ASQ variabeln som tyder på otrygg-undvikande anknytningsstil ($F_{(1,97)} = 6,08$, $p < ,05$, $\eta^2 = ,06$) på attityder kring sexuellt våld.

Figur 1. Effekter av kön och grupp på attityder till sexuellt partnervåld

I ett sista steg undersöktes det funna sambandet mellan ASQ otrygg-undvikande och attityder till sexuellt våld. Data analyserades separat för kontroll- respektive interventionsgruppen (se Tabell 3). Korrelationsanalysen visade ett positivt samband mellan undvikande anknytningsstil och accepterande attityder till sexuellt våld för kontrollgruppen $N_k = 47$, $r = ,39$). Detta innebär att ju mer undvikande tendenser man uttryckt i ASQ desto mindre negativ attityd mot sexuellt våld uttryckte man i studiens modifierade version av AMDV/AFDV-enkäten. I interventionsgruppen

fanns inga samband mellan undvikande anknytningsdrag och attityder till sexuellt våld. Vidare kunde vi se att individer med trygga anknytningsdrag tenderar att ha mindre accepterande attityder till alla former av partnervåld.

Tabell 3. Resultat av korrelationsanalys

		Kontrollgrupp, N= 47			Interventionsgrupp N= 51		
		ASQ Undvikande	ASQ Tillit	ASQ Ambivalent	ASQ Undvikande	ASQ Tillit	ASQ Ambivalent
Psyiskt Partnervåld	Pearson Correlation	,12	,18	-,09	,12	-,13	,02
Fysiskt Partnervåld	Pearson Correlation	,19	-,19	,04	,25 ⁺	-,19	-,08
Sexuellt Partnervåld	Pearson Correlation	,39**	-,19	,00	,20	-,06	,17

* $p < ,05$, ** $p < ,005$, ⁺ $p < ,10$

Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka huruvida ungdomars explicita attityder till partnervåld kan påverkas av en intervention samt om detta är beroende av vilken anknytningsstil ungdomarna tillhör. Vidare ville vi undersöka om könsskillnader kunde utläsas gällande de explicita attityderna. Som ovan nämnt har tidigare forskning visat att individers anknytningsstil påverkar vilka explicita attityder de har när det gäller partnervåld (Cassidy & Shaver, 2008). Enligt våra förväntningar visar resultatet i föreliggande studie en skillnad mellan kontroll- och interventionsgruppen. Vi kan utläsa att ju starkare tendens ungdomarna i kontrollgruppen har till att vara otrygg-undvikande i sina anknytningsstilar, desto mer accepterande attityder har de till sexuellt våld. Ett sådant signifikant resultat finns inte i interventionsgruppen, vilket indikerar att elever som tenderar att ha otrygg- undvikande anknytningsstil påverkas av interventionen när det gäller attityder till sexuellt våld. De med trygg eller otrygg- ambivalent anknytningsstil visar, mindre accepterande attityder i både kontrollgruppen och interventionsgruppen. Resultaten visar även starka effekter av kön på attityder till psykiskt och sexuellt våld, där tjejer i kontrollgruppen tenderar att ha mindre accepterande attityder mot dessa former av partnervåld än killar. Skillnaden i attityder till sexuellt våld återfanns inte i interventionsgruppen då killarna tydligt uppvisar mindre accepterande attityder än de i kontrollgruppen.

Designens lämplighet och tolkning av studiens resultat

Studien genomfördes i sex olika gymnasieklasser i årskurs tre, vilka delades in i två förhållandevis lika stora grupper, en kontrollgrupp och en interventionsgrupp. Dessa besvarade samma enkäter och såg samma filmer i olika ordningsföljd. Det som skilde grupperna åt var att filmerna fungerade som ett interventionsmoment för ungdomarna i interventionsgruppen. Denna design gav möjligheten att studera eventuella skillnader i resultaten för de två grupperna. Det som utgör en svaghet i en design som denna är att resultaten inte kan bevisa att interventionen ligger till grund för de skillnader som vi kan utläsa mellan grupperna. Detta för att designen inte består av för- och eftermätningar av samma individer, utan istället utgörs av ett mättillfälle i två separata grupper, vilket kan utgöra ett hot mot den interna validiteten. I ljuset av denna svaghet visar resultaten dock att grupperna i utgångsläget var nästintill identiska vad gäller anknytningstendenser vilket lade en solid grund för fortsatta analyser.

Resultatet av korrelationsanalysen visar en positiv korrelation mellan tendenser till otrygg-undvikande anknytningsstil och accepterande attityder till sexuellt våld i kontrollgruppen. Denna korrelations återfinns inte i interventionsgruppen. Individer med otrygg-undvikande anknytningsstil

tenderar att vara mycket obekväma med nära och långvariga relationer (Weiss et al., 2011), vilket gör det mer sannolikt att många av de undersökningsslagarna som har en otrygg-undvikande anknytningsstil inte har samma erfarenheter av kärleksrelationer som andra. Detta kan i sin tur vara en anledning till att de inte har skapat sig någon uppfattning om sexuella relationer och därmed vad sexuellt våld är. Påståendena rörande sexuellt våld kan därför ha väckt mer funderingar hos de med otrygg- undvikande anknytningsstil i interventionsgruppen, då de fick besvara enkäten om partnervåld efter att de sett filmerna. Filmen "Vexator" visar tydliga sekvenser där sexuellt våld förekommer, genom exempelvis olämplig beröring. Dessa sekvenser kan ha fått eleverna att reagera starkare på de påståenden som berör just denna typ av våld. Skillnaden mellan grupperna som resultatet indikerar behöver dock nödvändigtvis inte vara kopplat till interventionsmomentet. För att uttala sig om att interventionen har skapat en förändring hade man, som tidigare nämnt, behövt göra ett förtest hos deltagarna för att fastställa attityderna i utgångsläget. Däremot vet vi att en skillnad mellan grupperna existerar, och om denna skillnad faktiskt beror på interventionsmomentet är detta ett viktigt argument för fortsatt forskning inom detta område. Om individer med tendenser till otrygg-undvikande anknytningsstil har mer accepterande attityder gentemot sexuellt våld, vilket våra resultat indikerar, kan det vara viktigt att tidigt fånga upp och uppmärksamma dessa individer. Om man vidare kan fastställa att ett interventionsmoment, av samma slag som det vi har använt, skapar en attitydförändring kan detta i sådana fall användas som ett verktyg för att minska de accepterande attityderna.

Attityder till psykiskt våld var i föreliggande studie inte något som skilde sig mellan kontroll- och interventionsgrupp. Detta kan bero på att påståendena var vagt formulerade och lätt kunde tolkas på olika sätt, till exempel "*Ibland kan en person helt enkelt inte låta bli att svära åt sin pojkvän/flickvän*". Dessa påståenden är mer abstrakta, öppna för tolkningar och eventuellt svårare att se som allvarliga, vilket kan vara orsaken till att resultaten var mindre extrema för det psykiska våldet även efter interventionsmomentet. Inga signifikanta skillnader kunde heller utläsas angående fysiskt våld efter interventionen, vilket kan tänkas beror på att tankar och attityder gällande fysiskt våld är något som är djupt inrotat hos de flesta människor och att man från tidig till vuxen ålder får lära sig att det till exempel är fel att knuffas och slåss.

Acceptansnivån för de tre formerna av partnervåld var generellt låga och skilde sig inte markant mellan kontroll- och interventionsgrupp. Dock var acceptansnivån något högre för det psykiska våldet, vilket kan bero på ett bredare utrymme för tolkningar. Tidigare forskning visar att vissa personer inte svarar helt sanningsenligt på självskattningsformulär om åsikter, beteenden och personlighet, utan att de istället svarar utefter vad de anser är rätt enligt sociala normer. Detta kallas social önskvärdhet och kan ha påverkat svaren som ungdomarna gav i den aktuella studien (Paulhus, 1991). För att ha kontroll över hur stor inverkan den sociala önskvärdheten kan ha haft på

svaren hade man kunnat använda ytterligare en enkät för att ta reda på hur hög den sociala önskvärdheten var hos deltagarna.

När man talar om ämnet partnervåld är det i många fall underförstått att man talar om mäns våld mot kvinnor i heterosexuella kärleksförhållanden. Detta har även avspeglats på den litteratur som berör ämnet, då majoriteten av den forskning och det material som finns om partnervåld fokuserar på mäns våld mot kvinnor. Då partnervåld är förekommande i alla typer av förhållanden och likväl kan utföras av kvinnor som av män ville vi könsneutralisera påståendena i AMDV/AFDV-enkäten. Vi kunde dock utläsa en könsskillnad i resultaten som visar att tjejer är mindre accepterande mot olika former av partnervåld vilket är i linje med Price och Byers studieresultat (1999). Dessutom fann vi att skillnader i killarnas explicita attityder gällande sexuellt våld i kontroll- och interventionsgruppen var större än tjejernas. Anledningen till detta kan vara densamma som för individerna med otrygg-undvikande anknytningstendens. Tjejerna i kontrollgruppen hade en markant lägre acceptansnivå, vilket minskade utrymme för förändring mellan grupperna.

De resultat den aktuella studien påvisar kan vidare diskuteras utifrån ett interkulturellt perspektiv, då det är sannolikt att de skulle skilja sig mellan olika kulturer. Definitionen av våld gränsdragning för dess acceptans är exempelvis någonting som kan variera mellan kollektivistiska och individualistiska kulturer. Att äga kan i vissa samhällen och kulturer ses som en del av uppfostran, medan det i andra kulturer är en straffbar kriminell handling. Därmed är sannolikheten stor för att även ungdomar i skilda kulturer skulle uttrycka olika nivåer av acceptans gentemot partnervåld. De resultat som framträtt genom föreliggande studie kan således inte generaliseras globalt. Då urvalet bestod av redan sammansatta grupper från två olika svenska städer är våra förhoppningar att generaliseringen är tillämpbar, om än begränsad, på svenska samhället. Anknytningsstil är även detta något som kan ses som ett kulturellt begränsat fenomen. Vid utförandet av liknande studier i andra kulturella samhällen är det viktigt att ha i åtanke att teorin växte fram ur västvärldens individualistiska efterkrigssamhälle. Definitionen av anknytningsstilarna kan skilja sig åt, likaså vilken anknytningsstil som anses mest fördelaktig. I föreliggande studie var de tre anknytningsstilarna jämnt representerade, både inom kontroll- och interventionsgrupp som mellan grupperna. Detta utgjorde en stor fördel för studien, det är dock inte säkert att resultatet skulle vara detsamma för alla kulturer.

Metodologiska funderingar och förslag till framtida forskning

De enkäter vi använde i studien hjälpte oss att få fram den information vi ville ha utifrån den

åldersgrupp vi valde. ASQ- enkäten var som tidigare nämnt utformad just för att kunna mäta personers anknytningsmönster oavsett om man har upplevt ett partnerförhållande eller inte (Feeney et al., 1994). Även AMDV/AFDV- enkäten är utformad så att personer i alla åldrar kan delta i en undersökning som ska uppskatta attityder gentemot partnervåld (Price & Byers, 1999). Då det är åsikter om partnervåld som undersöks i studien är det däremot omöjligt att komma undan fokus på just kärleksförhållanden, vilket kan vara problematiskt då inte alla gymnasieelever har haft denna typ av förhållande. Påståendena i AMDV/AFDV är dock utformade på så vis att de handlar om ”en partner” istället för ”*min* partner”, därför kan man anta att påståendena kunde besvaras utefter hur man ansåg att en partner *bör* bete sig i ett förhållande. Således var det inget måste att man själv har haft ett kärleksförhållande för att kunna besvara enkäten. Däremot är det möjligt att individer som hade erfarenhet av kärleksförhållanden gav mer trovärdiga eller mer genomtänkta svar. Framtida forskning skulle kunna skilja mellan ungdomar som har upplevt kärleksrelationer och de som ännu inte haft det.

Filmerna som fungerade som interventionsmoment illustrerade två olika versioner av hur partnervåld kan te sig på ett bra och gripande sätt. Båda visade dock könsspecifikt partnervåld, det vill säga mäns våld mot kvinnor. Det bästa hade varit om vi även hade kunnat visa en film om en kvinnas våld mot en man eller våld i ett samkönat parförhållande. Dels för att vi i vår modifierade version av AMDV/AFDV- enkäten könsneutraliserade påståendena, dels för att undvika att sätta kvinnan i en offerposition. I efterhand kan man genom resultaten utläsa att killarna, innan interventionen, visade mer accepterande attityder än tjejerna. I den bemärkelsen kan det anses fördelaktigt att använda filmer som visar könsspecifikt partnervåld, av en man mot en kvinna. Möjligheten finns dock att killarnas explicita attityder hade påverkats på samma sätt om de visats filmer som skildrar partnervåld av en kvinna mot en man, eller i ett samkönat förhållande. Endast uppenbarelsen av fenomenet partnervåld hade möjligen kunnat påverka deras attityder. Det var dock svårt att hitta filmer som representerade dessa situationer. Trots att det i den aktuella studien kan anses fördelaktigt att visa filmer som belyser ett heteronormativt och könsspecifikt våld, kvarstår problematiken i att främja den överkliga bilden att partnervåld enbart utförs av män samt att enbart kvinnor är offer.

Vi valde bland de filmer som fanns till hands på Lunds kvinnojour och ansåg att dessa två var de bästa. ”Vexator” förmedlar information om att partnervåld kan förekomma i tidig ålder vilket vi ansåg var viktigt då det var ungdomar vi hade som deltagare i studien. Att den var inspelad på 1990- talet var tyvärr ett minus då kvaliteten var mindre bra och omoderna kläder och objekt såsom stora mobiltelefoner riskerade att uppmana till skratt istället för seriösa reflektioner kring partnervåld. Men i och med att filmen stoppades på mitten undvek vi de mest uppenbara detaljer som vittnade om att filmen var omodern. En annan risk var att en av skådespelarna skulle kännas

igen från en känd tv-serie från 1990- talet, men i och med elevernas låga ålder reagerade de inte på detta. Däremot uppstod fniss och diskussioner när sonen i filmen "Ingen ser oss" dök upp en kort stund. Detta var en deltagare i en av årets talangshower i yngre ålder, vilket såklart var mer intressant för eleverna. Till en början hade vi tänkt att enbart visa "Vexator", då vi ansåg att den relaterade bäst till våra deltagare, men då vi inte ville visa hela filmen på grund av otäcka scener bestämde vi oss för att visa redigerade och nedkortade versioner av de båda filmerna. Detta medförde fördelen att vi kunde visa två olika situationer av partnervåld. Hade vi bestämt oss för att visa de fullständiga filmerna hade vi riskerat att väcka allt för obehagliga känslor hos ungdomarna. Dessutom hade interventionsmomentet kunnat tolkas som feministisk propaganda och skapat aggressioner mot studien istället för reflektioner kring det viktiga ämne filmerna belyser.

Det hade varit intressant att mäta ungdomarnas åsikter om partnervåld efter att vid flera tillfällen visat olika filmer som illustrerar denna typ av våldsproblematik. Eftersom de svar undersökningsdeltagarna gav enbart kan symbolisera deras explicita attityder kan det finnas en risk att attityderna enbart är en tillfällig produkt av tid, plats eller omgivning. Att en studie har genomförts i en forskningsmiljö, med någon form av intervention eller manipulation, är något som alltid kommer påverka resultatens generaliserbarhet till det verkliga livet. Detta för att varken miljö eller situation inte är representativa för vardagliga förhållanden. Interventionsmomentet hade eventuellt kunnat se annorlunda ut och exempelvis utgöras av personer som kan berätta om egna erfarenheter av våldsutsatthet och våldsbeteende. Denna typ av intervention hade eventuellt kunnat stärka resultaten då dessa personer möjligtvis hade kunnat inbringa ännu mer verklighetsförankring och väcka fler tankar än vad filmer gör. Däremot är interventionsledarnas närvaro alltid en faktor som spelar in och som kan påverka resultatets generalisering till vardagslivet.

För att mäta eller ändra individers implicita attityder är det troligt att fler interventioner hade behövts göras vid upprepade tillfällen, för att informationen skulle sätta sig djupare och verkligen påverka individens inre åsikter (Symonds & Hall, 2012). Detta hade kanske även gett fler signifikanta resultat och hade i sådant fall kunnat användas som metod för att påverka individer med uttalade positiva attityder till partnervåld.

En alternativ design hade varit att ha en tredje grupp, som får vara med om ett interventionsmoment bestående av filmer som visar våld mot kvinnor på ett sätt som inte definierar kvinnor som offer. Interventionsmomentet skulle då exempelvis kunna utgöras av visning av filmer med kvinnliga action- hjältar. Att visa filmer där våld skildras på ett mer positivt sätt hade kanske gjort att man fått andra resultat än den aktuella studien.

Som Yamawaki (2011) förklarar kan åsikter berörande könsroller ha betydelser för attityder gentemot partnervåld. Därför hade man även kunnat fastställa deltagarnas uppfattning om könsroller och därmed studera vilken inverkan dessa har på resultaten. Kulturell bakgrund är

ytterligare en faktor som hade varit intressant att undersöka för att se om både explicita attityder till partnervåld och anknytningstendenser skiljer sig mellan olika kulturer.

Det externa bortfallet av elever som ingick i urvalet var svårt att ha kontroll över då de hade fått information om vårt besök av lärarna innan vi kom och därför kunde välja att inte dyka upp på lektionen. En elev lämnade rummet efter att vi hade presenterat studien och kom inte tillbaka. Vi fick ett mindre internt bortfall på båda enkäterna då några elever lämnade vissa påståenden obesvarade. Detta kan bero på att vissa påståenden var känsliga eller att de helt enkelt missades. Att den totala mängden items var många för deltagarna att besvara tror vi kan ha gjort det lätt att missa några av påståendena. Dock var bortfallet så litet att det inte påverkade resultatet.

Slutsats

Trots sina metodologiska svagheter har denna studie konsekvent visat skillnader mellan kontroll- och interventionsgrupp. Studiens fynd tyder på att killar och individer med otrygg- undvikande anknytningstendenser uttrycker mer accepterande attityder gentemot vissa former av partnervåld i det fall då ingen intervention har förekommit. I den grupp som har genomgått en intervention kan mindre accepterande attityder utläsas. Denna skillnad i attityder må vara tillfällig, men sannolikheten är stor att den skett som ett resultat av interventionen. Således visar studien att två från början likvärdiga grupper gällande både kön och anknytningstendenser skiljer sig åt i sina attityder till partnervåld när den ena gruppen har genomgått en intervention.

Referenser

- Aldarondo, E., Castro- Fernandez, M. (2010) Risk and protective factors for domestic violence perpetration. I White J., Koss M., Kazdin A. (Red.), *Violence against women and children, Vol 1: Mapping the terrain* (ss. 221-242). Washington: American Psychological Association .
- Bartholomew, K. & Horowitz, L.M. (1991) Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson T. & Risholm Mothander, P. (2010). *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Finland: Bokförlaget Natur & Kultur.
- Brottsofferjouren. (u. å). *Anmälda brott*. Hämtad 7 december 2012 från Brottsofferjouren: <http://bra.se/bra/brott--statistik/kvinnomisshandel.html>
- Bryan, A., & Spencer, G (2003) University students' attitudes about attributing blame in domestic violence. *Journal of Family Violence*, 18(6), 369-376.
- Cassidy, J. & Shaver, P.R. (2008) *Handbook of Attachment, Theory Research, and Clinical Applications*, 2 ed. New York: The Guilford Press.
- Coid, J., Fettruckevitch, A., Feder, G, Chung, W., Richardson, J., and Moorey, S. (2003) Relation between childhood sexual and physical abuse and risk of revictimisation in women: a cross-sectional survey. *British Journal of General Practice*, 358(9280), 450-4
- Doumas, D.M., Pearson, C.L., Elign, J.E. & McKinley, L.L. (2008) Adult Attachment as a Risk factor for intimate Partner Violence, The "Mispairing" of Partners' Attachment Styles. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(5), 616-634. doi. 10.1177/0886260507313526
- Feeney, J., Noller, P., Hanrahan, M. (1994). Assessing adult attachment. Ur: Sperling, M. & Berman, W. (Red), *Attachment in Adults*, (p128-151), The Guilford Press.
- Hanewinkel, R., Isensee, B., Sargent, J., & Morgenstern, M. (2010). Effect of an antismoking advertisement on cinema patrons' perception of smoking and intention to smoke: a quasi-experimental study. *Society for the Study of Addiction Germany*, doi:10.1111/j.1360-0443.2010.02973.x
- Henderson, A.Z., Bartholomew, K., Trinke, S.J. & Kwong, M.J. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. *Journal of Family violence*, 20(4), 219-230. doi. 10.1007/s10896-005-5985-y
- Håkanson, A., & Tengström, A. (1996). *Attachment Style Questionnaire – Översättning till svenska samt inledande utprovning*. Psykologexamensarbete, Umeå Universitet, Institutionen för psykologi

- Levendosky, A.A., Lannert, B., Yalch, M. (2012) The effects of intimate partner violence on women and children survivors: An attachment perspective. *Journal of Psychodynamic Psychiatry*, 40(3), 397-434.
- McDermott, R. & Lopez F., (2012) College Men's Intimate Partner Violence Attitudes: Contributions of Adult Attachment and Gender Role Stress. *Journal of Counseling Psychology*, doi: 10.1037/a0030353
- McSweeney, F. & Bierley, C. (1984) Recent developments in classical conditioning. *The Journal of Consumer Research*, 11(2), 619-631.
- Nationellt Centrum för Kvinnofrid, NCK. (u. å) *Våld i nära relationer*. Hämtad 27 november 2012 från Nationellt Centrum för Kvinnofrid:
http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Vald_i_nara_relationer/Vald_i_nara_relationer_amnesguide/
- Paulhus, D. & Reid, D. (1991) Enhancement and Denial in Socially Desirable Responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(2), 307-517.
- Price, L., Byers, S. (1999) The Attitudes Towards Dating Violence Scales: Development and Initial Validation. *Journal of Family Violence*, 14(4) doi:10.1023/A:1022830114772
- Regeringen. (2012). Kommittédirektiv, en nationell samordnare mot våld i nära relationer. Hämtad 10 december 2012 från Regeringen:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/17/00/5e6912b8.pdf>
- Riksorganisationen för Kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, ROKS. (u. å) Hämtad 11 december 2012 från Riksorganisationen för Kvinnojourer och tjejjourer i Sverige: www.roks.se
- Searles B. & Meara, M. (1999) Affective dimensions of attachment styles: Exploring self-reported attachment style, gender, and emotional experience among college students. *Journal of Counseling Psychology*, 46(2), 147-158.
- Selin, K. (2009) *Våld mot kvinnor och män i nära relationer- våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakt med rättsväsendet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Socialstyrelsen. (u.å). *Definition av våld och utsatthet i nära relationer*. Hämtad 7 december 2012 från Socialstyrelsen: <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>
- Sveriges Kvinno- och tjejjoures Riksförbund, SKR. (u.å). *Mäns våld mot kvinnor*. Hämtad 7 december 2012 från Sveriges Kvinno- och tjejjoures Riksförbund:
<http://www.kvinnojouren.se/fakta/mans-vald-mot-kvinnor/vad-ar-mans-vald-mot-kvinnor>
- Sveriges Radio. (2012-11-21) Nyheter P4 Malmöhus. Hämtad 26 november 2012 från Sveriges Radio 26: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=5354159>
- Symonds, M. & Hall, G. (2012) Avoidance, anxiety, and aversion in the clinical setting: The role of classical conditioning. I M, Haselgrove. & L, Hogarth (Red.), *Clinical applications of learning theory*. , (pp. 27-47). New York: Psychology Press
- Uhnoo, S. (2011). *Våldets regler – ungdomars tal om våld och bråk*. Göteborg: Daidalos

- Weiss, J.A., McMullin, J., Waechter, R. & Wekerle, C. (2011) Child Maltreatment, Adolescent Attachment Style, and Dating violence: Considerations in youths with Borderline-to-Mild Intellectual Disability. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 9(5), 555-575. doi. 10.1007/s11469-011-9321-x
- Wiens A. & Menustik C. (1983) Treatment outcome and patient characteristics in an aversion therapy program for alcoholism. *American Psychologist*, 38(10), 1089-1096 .
- Yamawaki, N. (2011). Development and validation of the Domestic Violence Myths Scale. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(16) 3195-3212, doi: 10.1177/1077801209340758
- Yamawaki, N., Ostenson, J., & Brown. (2009). The functions of gender role traditionality, ambivalent sexism, injury, and frequency of assault on domestic violence perception: A study between Japanese and American college students. *Violence against women*, doi: 10.1177/1077801209340758

Bilaga 1. Samtyckesblankett

PARTNERVÅLD

Hej!

Vi studerar psykologi vid Lunds Universitet och denna termin fokuserar vi på våld i kärleksrelationer. Vår handledare är Elia Psouni, PhD, Legitimerad Psykolog och Lektor i Utvecklingspsykologi. Vi frågar oss hur man bäst kan arbeta med detta och behöver därför din hjälp! Om du vill delta i vår undersökning kommer Du att titta på två korta filmer och fylla i ett frågeformulär i två delar, där du tar ställning till påståenden såsom:

”Det finns aldrig skäl för en person att skrika och ryta åt sin pojkvän/flickvän”

”Det är viktigt för mig att undvika att göra saker som andra inte skulle gilla”

Hela processen kommer ta ca 1 timme och 20 minuter. Du kommer vara helt anonym i denna undersökning. De uppgifter du lämnar till oss markeras med en siffra och kommer inte kunna knytas till dig som person. All data kommer att behandlas konfidentiellt och ingen utomstående kommer att få del av enkäterna. Resultaten från undersökningen redovisas enbart gruppvis, genom sammanfattande statistik. Självklart önskar vi och hoppas att du kommer vilja vara med hela vägen, men du kan avbryta ditt deltagande om du så vill och vi kommer inte att fråga varför. Om du vill delta i denna studie, skriv under här nedan för att samtycka. Du behöver inte skriva ditt namn tydligt.

Du kan nå oss via e-mail om du har frågor: emma_andersen@hotmail.com eller aripmark@hotmail.com .

Med en förhoppning att du vill vara med,
Emma och Anna

SAMTYCKE

Jag har fått information om studien och önskar att delta i studien.

.....
(Underskrift)

Bilaga 2. Modifierad version av AMDV/AFDV**HUR TÄNKER DU?
DEL II****Kön: Man Kvinna**

Nedan följer ett antal påståenden. Vänligen besvara dessa med en siffra på skalan 1-5, där 1= Håller inte alls med och 5 = Håller helt med. Besvara påståendet efter hur Du själv tolkar det och markera den siffra som bäst stämmer överens med Din åsikt. Det finns inga rätt och fel svar!

	1	2	3	4	5
En person bör inte förolämpa sin pojkvän/flickvän. (p1)					
En person bör göra slut om denne blir slagen av sin pojkvän/flickvän. (f1)					
När en person betalar på en dejt är det okej för denne att pressa pojkvännen/flickvännen till sex. (s1)					
En person bör inte säga till sin pojkvän/flickvän vad han/hon ska göra.(p2)					
Vissa personer förtjänar att bli slagna av sina pojkvänner/flickvänner. (f2)					
En person äger inte sin pojkväs/flickväs kropp. (s2)					
En person bör först fråga sin pojkvän/flickvän om lov, innan han/hon går ut med sina kompisar.(p3)					
Det är aldrig okej för en person att slå till sin pojkvän/flickvän. (f3)					
När en person blir riktigt sexuellt upphetsad kan denne inte hindra sig själva från att ha sex.(s3)					
Ett förhållande fungerar alltid bäst när en person gör sin pojkvän/flickvän nöjd. (p4)					
Ibland kan en person inte hejda sig från att slå till sin pojkvän/flickvän. (f4)					
En person bör aldrig göra sin pojkvän/flickvän berusad för att få denne att ha sex. (s4)					
Det finns aldrig skäl för en person att hota sin pojkvän/flickvän. (p5)					
Det finns inga goda skäl för en person att knuffa sin pojkvän/flickvän. (f5)					
En person bör inte ta på sin pojkvän/flickvän om han/hon inte vill bli berörd. (s5)					

Håller inte alls med

Håller helt med

	1	2	3	4	5
Ibland kan en person helt enkelt inte låta bli att svära åt sin pojkvän/flickvän (p6)					
Ibland kan en person inte låta bli att slå sin pojkvän/flickvän när han/hon har gjort personen arg. (f6)					
Det är okej för en person att tvinga sin pojkvän/flickvän till att kyssa honom/henne. (s6)					
En person bör alltid ändra på sig för att göra sin pojkvän/flickvän nöjd. (p7)					
Det finns inga goda skäl för en person att slå sin pojkvän/flickvän. (f7)					
En person måste ofta vara hårdhänt mot sin pojkvän/flickvän för att göra denne upphetsad. (s7)					
En person bör alltid göra vad dennes pojkvän/flickvän säger till en att göra. (p8)					
Ibland gör svartsjuka en person så galen att denne måste slå sin pojkvän/flickvän. (f8)					
För att bevisa sin kärlek är det viktigt för en person att ha sex med sin pojkvän/flickvän. (s8)					
En person behöver inte veta om allt vad dennes pojkvän/flickvän gör. (p9)					
Personer som är otrogna mot sina pojkvänner/flickvänner förtjänar att bli slagna. (f9)					
En person som går in i en killes/tjejs sovrum går med på att ha sex. (s9)					
Det finns aldrig tillräckligt god anledning för en person att svära åt sin pojkvän/flickvän. (p10)					
Ibland gör kärlek en person så galen att denne slår sin pojkvän/flickvän. (f10)					
Det är ingen stor grej att pressa en kille/tjej till att ha sex. (s10)					
Det är förståeligt att en person blir så pass arg att denne skriker åt sin pojkvän/flickvän. (p11)					
En person slår vanligtvis sin pojkvän/flickvän endast om han/hon förtjänar det. (f11)					
Det är okej att pressa en kille/tjej till att ha sex om denne har haft sex tidigare. (s11)					
Det är okej för en person att baktala sin pojkvän/flickvän. (p12)					

	Håller inte alls med	1	2	3	4	5	Håller helt med
Det är okej för en person att slå till sin pojkvän/flickvän om han/hon förtjänar det. (f12)							
Bara för att ett par har blivit tillsammans får den ena parten inte tvinga den andra till sex. (s12)							
Det finns aldrig skäl för en person att skrika och ryta åt sin pojkvän/flickvän. (p13)							
Ibland måste en person slå sin pojkvän/flickvän för att få respekt. (f13)							
Det är inget fel med att en person ångrar sig gällande att ha sex efter att han/hon sagt ja.(s13)							
En person bör inte träffa sina vänner om det stör dennes pojkvän/flickvän. (p14)							
En person bör inte slå sin pojkvän/flickvän oavsett vad han/hon har gjort. (f14)							
En person bör göra slut om han/hon har tvingats till sex av sin pojkvän/flickvän. (s14)							
Det är viktigt att en person alltid klär sig så som dennes pojkvän/flickvän vill. (p15)							
Att dra i håret är ett bra sätt för en kille/tjej att hämnas på sin pojkvän/flickvän. (f15)							
En person bör enbart ta på sin pojkvän/flickvän där han/hon vill bli berörd. (s15)							
Om en person skriker och ryter åt sin pojkvän/flickvän sårar det honom/henne egentligen inte allvarligt. (p16)							
Vissa personer måste klappa till sin pojkvän/flickvän för att de ska lyssna. (f16)							
Om en person säger ”ja” till sex när denne dricker alkohol, har han/hon fortfarande rätt att ändra sig. (s16)							
En person har rätt att säga till sin pojkvän/flickvän vad han/hon ska göra. (p17)							
En person bör aldrig ljuga för sin pojkvän/flickvän för att få denne att ha sex (s17)							

TACK FÖR DIN MEDVERKAN! ☺

p = psykiskt våld, f = fysiskt våld, s = sexuellt våld. Dessa markeringar förekom inte under datainsamlingen.